

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การบริหารการศึกษามีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่คุณภาพของนักเรียน ซึ่งเป็นผลผลิตของการจัดการศึกษา ในปัจจุบันความเจริญทางด้านเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาท มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในประเทศอย่างต่อเนื่อง จึงมีการแข่งขันกันโดยอาศัยฐานความเข้มแข็งของทรัพยากรทางปัญญาเพื่อชิงความได้เปรียบในการแข่งขันและสามารถก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำชาติอื่นๆ ได้และด้วยเหตุนี้ คนจึงมีความสำคัญและเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาอย่างแท้จริง คนเปรียบเสมือนเศรษฐกิจที่มีความสำคัญอย่างยิ่งของประเทศ แต่คนจะมีความสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างไรมีความสุขต้องอาศัยการพัฒนา เพราะการศึกษาเป็นรากฐานที่สำคัญประการหนึ่งในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้า และแก้ปัญหาต่างๆ ในสังคมได้ เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ . 2542:23) รวมทั้งแนวโน้มของสังคมกำลังพัฒนาไปสู่ความเป็น อุตสาหกรรมและบริการมากขึ้นจึงจำเป็นต้องมีการยกระดับการศึกษาและพัฒนาความรู้ของประเทศให้สูงขึ้น แต่ถึงอย่างไรก็ตามการศึกษาก็ดี การบริหารการศึกษาก็ดี จำเป็นต้องมีการนิเทศการศึกษามาช่วยชี้แนะเพื่อให้ดำเนินไปด้วยดีและถูกทาง

การนิเทศการศึกษามีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพของคน คุณภาพของงานและคุณภาพของการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2534 : 10) และสิ่งสำคัญที่ช่วยให้การศึกษามีคุณภาพ ทั้งด้านการเรียนและการสอน คือ จัดให้มีการนิเทศการศึกษา (ซารี มณีศรี. 2538 : 19) โดยเฉพาะในสภาพสังคมปัจจุบันซึ่งเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ความรู้ในสาขาต่างๆ เพิ่มขึ้นโดยไม่หยุดยั้งความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็ว ประกอบกับทางโรงเรียนหรือสถาบันทางการศึกษา มีภารกิจเกี่ยวกับการเรียนการสอนของนักเรียน นักศึกษาอยู่มาก จึงไม่มีโอกาสที่จะพัฒนาได้ทันกับวิวัฒนาการด้านต่างๆ จึงจำเป็นต้องอาศัยผู้ที่มีความสามารถมาช่วยนิเทศการศึกษาเพื่อการพัฒนาดังกล่าวให้

บรรลุป่าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2534 : บทนำ)

ในปัจจุบันการนิเทศการศึกษามีความสำคัญมากขึ้น เพราะความเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าทางด้านการศึกษา ตลอดจนการขยายตัวในด้านขนาดของโรงเรียนทำให้นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นกว่าแต่ก่อนมากมาย ดังนั้นการนิเทศการศึกษาโดยเฉพาะศึกษานิเทศก์และผู้บริหารการศึกษาจึงไม่เพียงพอ ด้วยเหตุนี้การจัดการนิเทศการศึกษาจากภายในโรงเรียนจึงน่าจะมีความสำคัญมากกว่า เพราะผู้ทำหน้าที่นิเทศเป็นผู้ที่อยู่ในโรงเรียนตัวเองอยู่แล้วและมีความใกล้ชิดกับครูและนักเรียนมากกว่าผู้อื่นย่อมมองเห็นปัญหาและลู่ทางที่จะนิเทศการศึกษาให้ได้รับผลดีที่สุด (วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์. 2536:42) นั่นคือ เกิดจากการพัฒนาโดย “โรงเรียนสถานศึกษา” ในทุกระดับของการจัดการศึกษา การพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของนักเรียนจะประกอบด้วยปัจจัยที่หลากหลาย องค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งคือกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน (กรมวิชาการ. 2545 : 19)

การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นกระบวนการหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนให้ดีขึ้น (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์. 2543 : 2) ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้การทำงานประสบผลสำเร็จโดยผ่านตัวกลาง หรือบุคคลอื่น เช่นครู ผู้บริหาร หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาอีกต่อหนึ่ง (วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์. 2538 : 27) และเป็นกระบวนการหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนให้ดีขึ้น ซึ่งในปัจจุบันครูผู้สอนในโรงเรียนยังมีปัญหาและข้อจำกัดในการจัดการเรียนรู้ พัฒนาผู้เรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ อันจะส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และคนมีความสุข โรงเรียนจึงควรมีระบบการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ . 2543 : 2)

การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นการนิเทศโดยบุคลากรในโรงเรียนเอง ผู้นิเทศอาจ ได้แก่ ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร หัวหน้าหมวดวิชา ครูผู้ชำนาญการ ครูผู้นิเทศ ครูผู้ร่วมนิเทศ และหัวหน้าฝ่ายต่างๆ ที่โรงเรียนคัดเลือกหรือแต่งตั้งขึ้น การนิเทศภายในโรงเรียนที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดนั้นจะต้องกระทำอย่างมีขั้นตอนเป็นกระบวนการ (สงัด อุทรานันท์. 2530 : 31)

การพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนจะประกอบด้วยปัจจัยที่หลากหลายองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งคือกระบวนการ นิเทศภายในโรงเรียน ซึ่งจะเป็นกลไกของการชี้แนะ

ให้ความช่วยเหลือ ควบคุม กำกับ ติดตาม ให้การปฏิรูปการเรียนรู้ภายในโรงเรียนก้าวไปได้
อย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้เกี่ยวข้องทุกคนต้องคิดทบทวนและแสวงหาแนวทาง
การพัฒนาโดยใช้การนิเทศภายในเป็นยุทธศาสตร์สำคัญควบคู่ไปกับการปฏิรูปโรงเรียน/สถาน
ศึกษา เพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษา (กรมวิชาการ. 2545 : 25)

ปัญหาของการนิเทศในเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์เขต 2 นั้น ถ้าไม่มีความรู้ความเข้าใจ
จะมีอคติต่อการนิเทศโดยคิดว่าการนิเทศเป็นการจับผิด เป็นการตรวจสอบการทำงาน ดังนั้น
การปฏิบัติการนิเทศจะมีปัญหาจุดนี้เป็นส่วนใหญ่ทำให้เกิดความไม่สนใจ ไม่ให้ความร่วมมือ
เล็กน้อยในที่สุด (ชวลิต อุณใจ. 2546 : 50-51)

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการนิเทศภายในโรงเรียนมีความสำคัญต่อการพัฒนา
คุณภาพการเรียนการสอนเป็นอย่างยิ่ง โรงเรียน/สถานศึกษาควรตระหนักถึงความสำคัญของการ
นิเทศภายในโรงเรียน และหายุทธศาสตร์ในการนิเทศภายในโรงเรียนที่จะส่งผลให้แต่ละโรงเรียนที่
มุ่งไปสู่จุดหมายที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของการนิเทศภายในโรงเรียน ว่ามีส่วน
สำคัญที่จะทำให้งานของโรงเรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงสนใจที่จะทำวิจัยเรื่องยุทธ
ศาสตร์การนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์
เขต 2

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดจุดมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2
2. เพื่อสร้างยุทธศาสตร์การนิเทศภายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การนิเทศภายในของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการจัดการนิเทศภายในโรงเรียน โดยแบ่งขอบเขตการวิจัยแบ่ง
ออกเป็น 2 ช่วง

ช่วงที่ 1

ศึกษาปัญหาการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ใน 4 ด้าน ได้แก่

1. การจัดองค์การนิเทศภายในโรงเรียน
2. กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน
3. งานนิเทศภายในโรงเรียน
4. กิจกรรม และเทคนิคการนิเทศภายในโรงเรียน

ช่วงที่ 2

สร้างยุทธศาสตร์การนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2

ขอบเขตด้านประชากร / กลุ่มตัวอย่าง

ช่วงที่ 1

ประชากร

ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศภายในโรงเรียน ครูผู้สอน

จำนวน 453 คน

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศภายในโรงเรียน ครูผู้สอน

จำนวน 210 คน

ช่วงที่ 2

ผู้เชี่ยวชาญด้านการนิเทศภายในโรงเรียนจำนวน 7 คน

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น

ปัญหาการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขต

พื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2

ตัวแปรตาม

ยุทธศาสตร์การนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2

นิยามศัพท์เฉพาะ

ยุทธศาสตร์ หมายถึง วิธีการอันชาญฉลาดเพื่อให้งานบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือช่วยให้การดำเนินการได้บรรลุเป้าหมายสูงสุด

ยุทธศาสตร์การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง วิธีการใหม่ที่จะทำงานร่วมกันภายในโรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง การทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารกับครูในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้ ซึ่งได้แก่

1. การจัดองค์กรนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง การดำเนินการให้เกิดการนิเทศภายในโรงเรียนในด้านการจัดองค์กรนิเทศภายในโรงเรียน งานนิเทศการศึกษา กระบวนการนิเทศ และกิจกรรม เทคนิคการนิเทศภายในโรงเรียน

2. กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง ลักษณะและขั้นตอนในการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน

3. งานนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง ลักษณะและขอบเขตของความรับผิดชอบในการนิเทศภายในโรงเรียน

4. กิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง วิธีการและเครื่องมือในการปฏิบัติงานนิเทศภายในโรงเรียน

การศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง โรงเรียนของรัฐที่เปิดสอนในช่วงชั้นที่ 1 , 2 และ 3 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2

ผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง หัวหน้าฝ่ายวิชาการ หรือ ผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ภายในโรงเรียน

ครูผู้สอน หมายถึง ครูที่ปฏิบัติหน้าที่สอนในโรงเรียน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยคาดว่าจะเกิดประโยชน์ดังนี้

1. ได้ยุทธศาสตร์การนิเทศภายในโรงเรียน เพื่อใช้ในการนิเทศภายในโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2

2. ผลจากการวิจัยจะเป็นข้อมูลสำหรับผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบการนิเทศภายในของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2 นำไปปรับปรุงพัฒนาการจัดการนิเทศภายในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายการพัฒนา การจัดการนิเทศภายในโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2